

IRODALOM.

I. M. Becker: Der pädagogische Impressionismus. Aschaffenburg, P. Romberger, 1913; 8° 57 l.

E füzetnek már puszta címe is megkap és eleve megterméke nyíti gondolkodásunkat. Hiszen nem is igazi nevelés az, amely hiján van az impresszionizmusnak s nem számol a tanító és tanuló, a nevelő és nevelt eleven kölcsönhatásából fakadó szubjektív és objektív benyomásokkal. De viszont komoly bajok támadhatnak abból, ha a nevelés és oktatás egész munkája merőben ezekre támaszkodik.

Szerzőnk az impresszionizmusnak művészi fogalmából indul ki, de nem éri be annak technikai oldalával, hanem mint eleven erőt érvényesíteni igyekszik a tanítás egész területén. A régi hagyományokkal szakítva, az eddigi megkötöttség alól magát felszabadítva, az élet jelenségeiből külön modern világméket állít egybe, melynek megvan a maga kultúreszménye és mindenható jogosultsága. Ezt az egységes gondolatot végigviszi az erkölestanon s monisztikus világnézetével természetesen hadat üzen az egyháznak és az egyházi iskolai felügyeletnek, ami sajtó sebe a német népiskolai tanítósnak; folytatja a módszereken, majd rátér a tantárgyak kapcsolására, a költeménytárgyalásra, a rajzoktatásra, végül a tanítók egyéniségére, fizetésére és társadalmi állására. Mindezekben széles látókörű, olvasott embernek ismerjük meg, akinek tollából nem egy helyes gondolat, de talán még több egyoldalúság és túlzás folyik. Még legsikerültebb a két első fejezet és az utolsó. A boldogító új ige szószerint így hangzik: «In allem unterrichte planlos!» (30. l.) s mintha ennek súlyos következményeit sejténé, hozzáteszi, hogy «a tehetséges (!) tanító bizonyára érteni fog ahhoz, mint kell állandó és erélyes koncentrációval az anyagkáoszt jól tagozott egységgé összevonni». Elhibázott, sőt utopisztikus az is, amit a tanításnak rajz útján való szemléltetéséről ír. Vajjon hány tanítóban van meg az a rajzbeli készség, hogy szavait a táblán ügyesen rajzba tudja önteni? (Nálunk, emlékszem, Krenner József volt annak idejében a műügyetemen ilyen kivételes és méltán megbámult tehetség.) A tantervből kirekeszteni a szépírást és a helyesírást (!), a külön nyelvtant és vallástanítást.

Természetes, hogy sem egyéni érzésünk, sem tudományos meggyőződésünk szerint nem érthetünk egyet ezzel a pedagógiai impresszionizmussal, mely minden meglevőt, tehát századok fáradságos munkáját egy népszerű hatalmi szóval halomra akar dönteni s helyébe agyaglabakon álló újat tenne, mint egyedül üdvözítő új istenséget, amelytől második reneszánszot vár, «künstlerische Zukunftpädagogik»-

félét. Egy helyen (27. l.) azzal érvel, hogy az iskolaköteles kort megelőző és követő időben amúgy is az élet pedagógiai impresszionizmusa alatt állunk. Nem inkább amellet szól-e ez, hogy akkor legalább a közbeeső fontos időben támaszkodhassunk olyan iskolára, amely nincsen szüntelenül az idők változásának alávetve? S vajjon nem elég-e az az impresszionizmus, amellyel a tanító tervszerűtlensége és a külső beavatkozások nyugtalanítják és töltik meg az iskolát? Hiszen manapság a tanító egyéniségének amúgy is tág tér nyílik és ez a «temperamentum» (7. l.) nem ritkán kapkodássá, szeszélyé, összevisszagsággá fajul. Ha ezt, rendszerbe foglalva, törvényerőre emeljük, valósággal magunkra zúdíttjuk a pedagógiai anarchizmust, mely itt-ott máris felüti a fejét.* De örök természeti törvények szerint is szükséges, hogy a változóval szemben istápoljuk a maradandót. A valóban észszerű, élő pedagógia egyaránt kerülni fogja a felszínes divathóbortot, mely máról-holnapra változván, önmagának ássa sírját, és a megrogzított ódsiságot, mely elzárkózik az észszerű újítások fokozatos meghonosításától. A józan haladás érdekében nem pedagógiai szabadoságra, hanem pedagógiai liberalizmusra van szükség nálunk és egyebütt, most és mindenkoron. Beckernek pedig hálásak lehetünk azért, hogy az ő tetszetős nevű pedagógiájának rendszerét olyan részletesen és őszintén feltárta, mert ezzel nem egy eredeti hívőnek hitét ingatta meg és a túlzókat józanságra, a mérsékelteket körültekintő óvatosságra intette.

Kemény Ferenc.

K. F. Sturm: Die nationale Einheitsschule. Leipzig, 1913, Jul. Klinkhardt, n. 8° 73 l., 1.25 M.

A szerző a népiskola újjászervezésén elmélkedve felismerte azt a ma már egyetlen gondolkodóban sem kétséges igazságot, hogy a szervezet egyik része sem újítható meg magában. Észrevette azt is, hogy a most oly nagy számmal termő javaslatok és követelések majdnem kivétel nélkül már elhangzott véleményeket ismételnék. Hiszen sem a bajok nem újak, sem a javításra való törekvés nem ma támadt. Ily viszonyok között tanulságos és olvasásra érdemes ez a füzet, mely a német iskolaszervezet kialakulását, a javításra vonatkozó javaslatokat és kísérleteket megismertetve, rendszeresen összefoglalja az *egységes iskola* követelésének szociológiai és lélektani érveit s ezen az alapon bemutatja az egységes nemzeti iskola szervezetét: hat évig egységes népiskola, e fölött elágazás. Végül érdekesen jellemzi e reform különböző harcseit. Számtalan ponton egyezik Sturm okosko-

* L. Wendling, Wider den pädag. Anarchismus. Strassburg, 1913, Bull. A szerk.